7. 5

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
NATVRA,
SE IPSAM NVNC VINDICANTE NVNC DESTRVENTE,

QVAM
ANNVENTE DEO,
GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSV,
PRAESIDE
GEORGIO GOTTLOB RICHTERO,
CONSILIARIO AVLICO ATQVE ARCHIATRO REGIO,
MEDICINAE PROFESSORE PRIMARIO, EISDEMQVE
ORDINIS h. t. PRODECANO, ACAD. CAES. NAT.
CVR. COLLEGA,
PATRONO AC PROMOTORE OMNIS OBSEQVII
CVLTV DEVENERANDO,
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE HONORIBVS ATQVE PRIVILEGIIS
LEGITIME OBTINENDIS
IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBIICIT
AVCTOR
GVNT. ANT. HENRICVS ALBRECHT
HILDESIENSIS
DIE XI. SEPT. 1737.

GOTTINGAE LITERIS HAGERIANIS.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

GERLACO ADOLPHO

DE

MVNCHHAVSEN

DYNASTAE STRAVSFVRTI

AVGVSTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE REGIS

IN TERRIS BRVNSVICENSIBVS ET LVNEBVRGENSIBVS

A CONSILIIS INTIMIS

PRAEFECTO MAGNO DVCATVS CELLENSIS

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO

FELICITATEM PERENNEM

APPRECATVR

AVCTOR.

Illuſtriſſime & Excellentiſſime Domine,

Domine Gratioſiſſime!

Verecunde conſpectum *Tuum*, *Illuſtriſſime Domine*, hae ſubeunt Academicae primitiae, quippe exili ingenio prognatae. Veniam merebor, quod ante oculos meos plura illorum verſentur veſtigia, quos patrocinium *Tuum* ſubmiſſe ambientes minime repuliſti. Haud dememini, cum nuper coram venerari tantum totius rei literariae Maecenatem lice-

liceret, quantum inde animi dubitanti mihi & tale conſilium trepide meditanti acceſſerit. Suſcipe igitur, quod aeterni cultus & obſequii mei leue monumentum eſt, & inter proſperrima *Domus Illuſtriſſimae* fata, praeſidio *Tuo* dignare

Illuſtriſſime & Excellentiſſime
Domine
Domine Gratioſiſſime
Illuſtriſſimi Tui Nominis

Dab.
Gottingae die XI.
Sept. 1737.

clientem humillimum

Gunth. Anton. Henricum Albrecht.

Prooemium. Indicat magnum artis in eo latere praeſidium, vt naturae vires cognoſcamus.

§. I. & II. Litibus circa vocem Naturae reiectis illius definitio datur.

§. III. Ex machinae corporeae ſtructura motuum naturalium ratio enucleatur.

§. IV. Fundamentum conſeruationis corporis ex praemiſſis demonſtratur.

§. V. Inter motus illos turbatos naturae molimina in morbis inueſtigantur.

§. VI. Quando ſalutare ſit naturae molimen in excretionibus impeditis, maxime perſpirationis, oſtenditur.

§. VII. & VIII. Spaſmi, imprimis febrilis, ratio redditur.

§. X Medela Naturae ſufficiens ad tollendum ſpasmum oſtenditur.

§. XI. Cauſam morbi, non ſyntomata, aggredi naturam monſtratur.

§. XII. Ad cauſas morbi irritantes, vt vel corrigantur vel expellantur, natura fortius inſurgit.

§. XIII. Refertur huc acutorum familia, ſiue in reſolutionem, ſiue ſuppurationem tendant.

§. XIV. Medici officia circa ſalutaria naturae molimina explicantur.

§. XV. Alterum membrum de nathrae motibus in ſui deſtructionem tendentibus per ſumma capita attingitur.

§. XVI. XVII. & XVIII. Moriendi neceſſitas non in anima, corpus ex lege diuina deſerente, ſed in progreſſu corporis a ſtatu flexilitatis ad ſummam rigiditatem poſita oſtenditur.

§. XIX. Tranſitus fit ad motus naturae in deſtructionem corporis tendentes.

§. XX. Oſtenditur, cur in chronicis natura plerumque deficiat?

§. XXI. Quomodo motuum augmenta in morbis inflammatoriis pernicioſa fiant? ſpeciatim, quando intempeſtiua ſit ſuppuratio?

§. XXII. Motus auctiores, excitando gangrenam, aliquando necant.

§. XXIII. Vlterius naturae molimina pernicioſa inueſtigantur, praeſertim in aſſumto veneno.

§. XXIV. Epilogus.

PROOEMIVM.

Quam ſapienti conſilio veteres, vt medicus apud aegros ſpectatorem iudicem domi agat, ſuaſerint, iuſto cuilibet rerum aeſtimatori facile apparebit. Quodſi in fundamentum praeclari huius effati inquirerent, melius certe ſaluti afflictorum proſpicerent, qui ad aegros acceſſiti, religioni ſibi ducunt, illos niſi medicamentorum farragine obrutos deſerere. Addiſcerent enim forſan, ſatius aliquando eſſe, ab omni pharmacorum licet celebratiſſimorum vſu abſtinere, quam quidem ſalutares a natura ad debellandum morbum ſuſcitatos motus, medicamentis intempeſtiue adhibitis, vel retardare, vel in aegrotantis perniciem inuertere. Ignorant certe morborum medelam, qui a pharmacis abſtinere non didicerunt, & dum ſymtoma aegro forſan moleſtum tollunt, armis naturam priuant, quibus deſtituta morbi violentiae mox ſuccumbere cogitur. Medicus nimirum cum naturae miniſter ſit, illi in curandis morbis magna naturae habenda erit ratio. Cuius varia eſſe in variis morborum generibus molimina, vel mediocriter in artis exercitio verſatum fugere non poterit. Siquidem ſalutares nunc in oeconomia noſtra a natura excitantur motus, qui, eidem externa ſpecie, ineuitabiles, alio tempore & morbi ſtatu, humanae compagi ruinas minantur. Prius ſi vocatus ad aegrum medicus animaduertat, in eo omnis illi collocanda erit opera, vt perſpiciat, v-

trum

trum natura ſubigendae cauſae corpori infeſtae par ſit, tumque ſoli illi hoc opus relinquendum, an vero minus, ſic remedio conuenienti ſuccurrendum eſt. Reſpiciamus autem ſemper ad veſtigia, quae natura ad eliminandam peccantem materiam praemonſtrat. Si denique poſterius obtineat, naturaeque methodus in deſtructionem afflicti corporis tendere videatur, eandem praeſidiis artis emendandam eſſe facile elucet. Caueant autem arti ſalutari inſeruientes, ne nimis leue hoc negotium cenſeant, quod opus maxime arduum, qui in facienda medicina exercitati ſunt, ingenue profitentur. Nos operam omnem haud perdidiſſe, nec actum omnino egiſſe arbitramur, ſi ſpeciminis inauguralis argumentum id potiſſimum ſelegerimus, quod in hoc maximo ſolidae atque rationalis praxeos fundamento ſtabiliendo verſatur. Conſiderare nimirum nobiſcum conſtituimus, qua ratione a natura in morbis excitati motus nunc ab interitu corpus afflictum vindicent, nunc viam quidem ad ſalutem monſtrantes, illi expediendo non ſufficiant, aliquando demum, ſibi relicti, compagem corporis deſtruant. Apparebit ex hac conſideratione, quodnam prudentis medici, circa ſalutaria naturae molimina, officium ſit, quaeque contra eadem pernicioſa ars ſalutaris praeſidia alat.

C. D.

§. I.

Dum itaque motuum naturae, nunc ſalutarium, nunc pernicioſorum vberiorem reddere rationem conſtituimus, ordinis lex primum nos de vocis *Naturae* rationali explicatione ſollicitos eſſe iubet. Quam tradituri neque veterum hac de re inanes fictiones moramur, neque lites, inter noſtri aeui celeberrimos viros circa hoc argumentum exortas, noſtras facere aequum ducimus. Priores quippe in tanta huius Seculi luce dudum repudiatae ſunt; poſteriores, ab ingenuis in arte viris, ea induſtria atque ſinceritate enodatae, vt quam incongruenter effectus machinae artificioſiſſime conſtructae principio cuidam metaphyſico, cuius conſideratio ne in medicum quidem, tanquam medicum, cadit, tribuantur, vel mediocriter ab hypotheſeos praeiudiciis liberis conſtet. Miſſis ergo hisce in eo potius operam noſtram collocamus, vt talem Naturae ſubminiſtremus definitionem, cui ſuperſtructa, de illius actione, tractatio firmo fundamento niti queat.

§. II.

Vocamus autem *Naturam* motuum omnium microcoſmicorum, ſiue ſolida ſiue fluida ſpectemus, talem concentum atque nexum, quo eo conſpirant, vt eliminentur, quae noxam corpori afferunt, applicentur e contrario, quae illi conſeruando inſeruiunt atque reparando, eaque ratione tota machina a ſpontanea corruptione vindicetur. Comprehendimus itaque hac definitione tam motum fibrarum tonicum, quam neruorum vndulatorium, tam periſtalticum viſcerum, quam cordis atque vaſorum pulſorium, qui ſyſtole atque diaſtole abſoluitur. Neque hic excluduntur motus fluidorum, quorum quidem inteſtinus calorem corpori largitur, progreſſiuus autem ad ea loca ſanguinem aduehit, vbi vel ſecretio vel excretio vel nutritio fieri debet.

§. III.

Expoſita itaque naturae voce, quae tot tantisque anſam dedit in arte litibus, id nunc agimus, vt accuratius eruamus, quo pacto ea conditionibus requiſitis par eſſe, & conſeruationi ſuae machinae proſpicere queat. Neque vero huius rei ratio obſcura videri poterit illi, qui ſtructuram corporis humani elegantiſſimam perſpectam habet. Eſt nimirum compages illa tota tubuloſa & diuaricata vaſorum propago, vt punctum ne minimum quidem aſſignari queat, quin ſit vaſculare, & eius vulnera humorem eliciant. Ita vis cerebri & cordis, vnde vaſa illa omnia emergunt, totum corpus penetrat, & liquidum vtrinque propulſum toti machinae proſpicit. Quodſi ſeries tubulorum decreſcentium ſanguineum non amplius humorem capiat, ſeroſa pars tubulos intrabit; quibus ſine dubio exiliores dantur in corpore ſeries, ſubtiliorem prioribus humorem vehentes. Decreſcunt autem, donec in tubulo, membrana ſimplici conſtante & humorem, intra ſe coercitum, vehente, quo ſubtilior in corpore non exiſtit, acquieſcere ratio iubeat.

§. IV.

§. IV.

Videamus nunc fundamentum conſeruationis corporis ex artificioſiſſima illius ſtructura; videamus inquam, qua ratione machina microcoſmica per tot annos integra perdurare poſſit. Non eſt in toto corpore particula, quae ſuis muneribus functa corruptionem effugiat. Neque vero vlla eſt in corpore particula, quae non moueatur attenueturque alluente humore, abradatur iuſto tempore, & infeſta machinae, proxima via per excretoria eliminetur. Atteruntur omni momento vaſorum latera; debilitantur minanturque roboris, quale quidem ad actiones vitales requiritur, funeſtum defectum. Sed quam pulchre proſpicit huic periculo natura? conſpirant omnes viſcerum digerentium vires ad reſtaurandum, quod amiſſum eſt. Humor elaboratur ſtimulans ſenſiles ventriculi tunicas, appetitumque excitat cibi aſſumendi. Aſſumtum mox ſubigitur, motu canalis alimentoſi periſtaltico, calore fouente, arteriarum innumerarum innumeris ictibus, validaque atque perpetua diaphragmatis actione. Aſſimilatur admiſtu inquilinorum humorum & mox aptum redditur, quod omnibus dotibus in locum depulſi illico ſuccedat. Applicat tum vis vitae fortiter & progreſſiuus humorum motus, a corde motore omni momento renouatus, omnia cum penetret, efficit, ut ad nutriendum elaboratus ſuccus ad minimos vsque tubos aduehatur, & ita amiſſi inſtauratio in omni puncto egregie perficiatur. Sic mori omni momento incipimus, ſed omni quoque momento renaſcimur; corruptionis initia ſaepiſſime experimur, quae, ne exitialis fiat corpori, ſoli naturae tribuendum eſt. Ceſſemus itaque admiratione percelli, quod machina tenerrima, motibus innumeris vexata, tam diu integra perſiſtat; quos motus omnes ad eiusdem machinae conſeruationem conferre, cognitum habemus. Admiremur potius atque ſubmiſſo cultu veneremur Numinis in exſtruendo microcosmo ſapien-

 tiam,

tiam, quae illi arma atque praeſidia ad auertendam ſui deſtructionem validiſſima largita eſt.

§. V.

Elucet itaque ex dictis, rationes compagis humanae ita eſſe comparatas, vt homini, ſobrie atque naturae congruenter viuenti vltimos vitae attingere terminos concedant. Conſulit nimirum natura ſanitati quotidie periclitanti, vsque dum motibus nimiis ſenſim debilitata, vniuerſalem illam moriendi legem, quam mortalium nemo effugere poteſt, impleat; id quod accuratius infra, cum de natura ſe ipſam vindicante atque deſtruente ſermo incidet, explicandum erit. Annituntur certe ad hunc vltimum vitae terminum communia viuentium vota, ad quem tamen vix vnum ex centenis venire, firmiter perſuaſi ſumus. Neque enim latere admodum huius fortunae ratio videtur, cum iniuriis rerum, non naturalium dictarum, machina tenerrima omni momento expoſita ſit, plerique etiam mortalium luxu atque ingluuie aliisque innumeris in diaeta erroribus aetatis ſuae decurſum ipſi praecipitent. Sic ſalutaria naturae molimina mire peruertuntur, dum mutationes inde productæ, praeternaturales vulgo ſalutatae, excrementitiarum partium, ex corpore expellendarum ſaburram cumulant, vel impediunt, quo minus natura, applicando ea, quae in nutrimentum corpori cedunt, vires attritu perpetuo labefactas reſtaurare queat. Alia denique quacunque ratione ſi ſuffocentur motus, vel augeantur, vel ad loca inſolita, & ad ferendas iniurias minus opportuna determinentur, morbo machina laborat. Ad quem tollendum quae moliatur natura, nobis nunc diſpiciendum eſt.

§. VI.

Iuuabit autem, in memoriam ex praemiſſis reuocare, magnum naturae, ad conſeruandum corpus, in eo poſitum eſſe praeſidium, quod heterogenea quaeuis per excretoria eliminet. Primum hic inter tot diuerſa excretionum genera locum ſibi vindicat, quae in tota corporis ſuperficie per-

agi-

agitur ſudoris atque perſpirabilis materiae excretio. Quam quidem natura perficit, dum, motu ab interioribus verſus exteriora ſalutari lege vergente, ſphincterulorum, in ſui contractionem ex fibrae natura nitentium, reſiſtentiam ſuperat, & ſic exitum excernendæ materiae per vias patulas concedit. Impediuntur haec ſalutaria naturae molimina, ſi vel reſiſtentia extremorum ita augetur, vt motuum ſalutarium efficacia illi ſuperandae non amplius par ſit, vel ipſa natura adeo debilitata eſt, vt illius vis ad peripheriam corporis usque non pertingat. Poſterius ſi obtineat, facile apparet, naturam ſe ipſam vindicare non poſſe, ſed artis praeſidiis illi ſuccurrendum eſſe; ſi eueniat autem prius, extrema nimirum corporis ſuperficies vi vitali, verſus exteriora mouenti, nimis reſiſtat, duplicem hic morbus agnoſcet cauſam: rigiditatem atque ſpasmum. Quorum illa naturae praeſidia omnino reſpuit, cum tali lege ad mortem naturalem tendatur. Hic autem, excitando motus vitales atque intendendo, arma largitur naturae, quibus munita ſatis valide hoſtem debellare poteſt.

§. VII.

Spaſmi itaque indoles accuratius perpendenda eſt. Qua quidem voce validiorem quamlibet fibrae muſcularis atque nerueae contractionem intellectam volumus. Facile autem patet, tam vaſtum haec perſcrutanti aperiri campum, quem ea qua par eſt ſolertia emetiri, diſſertationis limites omnino recuſant. Nos breuitati inſeruientes, omiſſa ſpaſmi, quamlibet fere corporis partem occupantis, hiſtoria, de generalioris illius ſpasmi, febrilis titulo vulgo inſigniti, rationali explicatione ſolliciti ſumus.

§. VIII.

Eſt autem ſpaſmus ille febrilis, noſtra quidem ſententia, totius generis neruoſi atque vaſculoſi vehementior conſtrictio, qua ſanguis a corporis peripheria ad viſcera nobiliora, cor nimirum atque pulmones repellitur, excretoriorum du-

ctuum orificia valide clauduntur, & excrementitiis humoribus exitus denegatur. Agnoſcimus duplicem praeſertim efficientem huius mali cauſam, lentorem atque acrimoniam. Quarum quidem prior, obſtruendo minima vaſcula, partim reſiſtentiam cordi auget, partim efficit etiam, vt validius tubuli aperti a nimia fluidi tranſeuntis vi afficiantur, eoque ipſo in fortiorem ſyſtolen adigantur. Impedit praeterea excrementitiarum partium per ſpiracula cutis expulſionem, cum vis cordis propellens, ob canales intermedios obſtructos, ad ſuperficiem corporis vsque pertingere nequeat. Multo tamen validius motus naturae ſalutares peruertuntur, ſi cum acrimonia, altera ſpasmi cauſa efficiente, eaque facile principe, hic lentor coniunctus ſit. Primam vt plurimum irritans iſta acrimonia in primis viis, ventriculo nimirum & canali inteſtinali, ſcenam adornat. Qui vterque tubus cum ex tunicis tum muſcularibus tum nerueis iisque admodum ſenſilibus conſtructus ſit, cumque nerui ſiniſtrum praeſertim ventriculi orificium copioſiſſimi, ex cerebro partim, partim ex ſpinali medulla orti, perrepere ſoleant: non admodum difficile cognitu videtur, quo pacto tam vehementer totum ſyſtema neruoſum in conſenſum trahatur, ita vt ſyſtole auctior, cum tremulo atque conuulſiuo motu corpus integrum corripiat. Efficiunt praeterea ſpasmum illum omnia, quae externe neruorum cutaneorum, vel potius cutis ipſius, quae vaſculorum atque neruearum expanſionum mirabili contextu conſtat, conſtrictionem praeſtant. Ad quam claſſem e. c. terror atque frigus ſolito vehementius referenda ſunt.

§. IX.

Sed argumenti noſtri ratio non requirere videtur, vt, quae & materiam & occaſionem ſpasmo praebent, vberius exponantur. Neque enim officio noſtro nos defuiſſe cenſemus, ſi calamitatum innumerarum, quarum motus ſpasmodici ſaepe auctores ſunt, rationem vlteriorem non reddiderimus. Siquidem in eo noſtra verſatur opera, vt perpenda-

mus, quid natura ad ſpaſmum reſoluendum vel moliatur vel etiam efficiat. Liceat autem, prius quam eo redeamus, litem quandam, circa ſpasmi naturam inter recentiores exortam, breuibus attingere. Dubitarunt nimirum, vtrum motus iſti ſalutares & naturae congruentes, an vero pernicioſi atque praeter naturales ſalutandi ſint. Noſtram hac de re ſententiam vt breuiter exponamus, ingenue fatemur, motus, totam corporis oeconomiam, ſecretiones quascunque atque excretiones turbantes, ſalutares minime videri, quamuis illis corrigendis naturae vis aliquando ſufficiat. Licet enim non negemus, ſalutares inde aliquando euenire effectus, tantum tamen abeſt, vt id boni ſpasmo tribuendum ſit, quin potius illum, pro ſua indole, atrociſſima ſemper mala producere audacter aſſeramus. Quod qui ſibi perſuaderi non patiuntur, conſiderent quaeſo, ſalubres illos effectus non niſi ſpasmo ſoluto accidere. Soluitur autem ſolo naturae beneficio, & qui paroxysmo febrili occumbunt, certe, dum vis vitae reſiſtentiae ſpasmodicae non amplius par eſt, & ſanguis ad nobiliora viscera ſtagnat, eaque obruit, extinguuntur.

§. X.

Apparet itaque motus ſpasmodicos pro ſua indole ſemper pernicioſos eſſe, & interitum machinae microcosmicae minari. Luculentum quoque eſt, nullum hic a natura, niſi dum motus verſus exteriora augendo, reſiſtentias ſuperat, expectandum eſſe praeſidium. Videamus nunc, an haec naturae methodus ita comparata ſit, vt in illa acquieſcere poſſimus. Quod quidem faciemus lubenter, ſi curatoriis, vt loqui ſolent, indicationibus illa methodo ſatisfiat. Ad tria nimirum momenta, in ſanando dicto ſpasmo, potiſſimum reſpiciendum eſſe videtur: vt a ſanguine abundante viſcera nobiliora liberentur, ne iſte vitales horum actiones, quae ſublatae vno fere temporis momento necant, ſufflaminet; vt minimorum ductulorum obſtructiones reſerentur, & liber

per

per totum vaſorum ſyſtema humorum circuitus reſtituatur; vt denique irritanti materiae acri, vel obſtruenti viſcidae per excretoria recluſa exitus comparetur. Primae harum indicationum ſalutari illa naturae lege, qua validam quamcunque cordis diaſtolen aequalis ſyſtole excipit, egregie proſpicitur. Eſt enim cordis robuſtiſſimus muſculus in ſtatu ſibi maxime violento, dum ſanguinis irruentis vi expanditur, qua expanſione facta, in contractionem ſibi naturalem nititur, fluidumque contentum valide expellere conatur. Cum ergo motu dicto perniciali ſpasmodico cruor verſus centrum machinae, ſcilicet principium vnde venit, repellatur, id quod pallida extrema atque detumeſcentia indicant, non poterit non validior inde cordis expanſio oriri, qua ipſa huius machinae niſus ad ſyſtolen augetur. Propellitur tum ſanguis maiori copia atque vi in pulmones, qui hoc ipſo obruuntur, cum effectu difficillimae reſpirationis. Remittunt autem omnia haec ſymtomata, ſi ſanguis ad ſiniſtrum illumque robuſtiſſimum redit cordis ventriculum, qui, diaſtole aucta incitatus, validam cruoris per corpus propulſionem efficit. Facile tamen perſpicimus, cor de infeſtis atque hoſtilibus hisce motibus vno ictu triumphare non poſſe, quam ob cauſam anxietates aliquando ſummae & pulſus paruus pugnae adhuc dubiae triſtes indices ſunt. Ex qua naturam reportaſſe victoriam, & anxietas remittens, & pulſus parui in magnum laeta mutatio teſtantur. Hac itaque ratione cum natura primae indicationi egregie ſatisfecerit, armis nunc ſatis eſt munita, vt reliquis morboſis conditionibus par eſſe queat. Eſt nimirum altera nunc indicatio, vt qui lenta quadam materia obſtructi ſunt tubuli, deobſtruantur. Cui quidem ſcopo motus a ſpasmo excitati, auctiores inſeruiunt, qui reſoluto ſpasmo adhuc perdurantes & verſus exteriora determinati, in tubulos obſtructos humores magna vi impellunt, viamque ſibi per hos canales magis dilatatos reſtituunt. Hoc peracto curatoria, quam appellauimus, tertia indicatio

facil-

facillime impetratur, dum vis cordis, libero per corpus circuitu reſtituto, ad ſuperficiem vsque corporis penetrat, & maiorem ſolito, tum ſudoris tum perſpirabilis materiae excretionem efficit; quo quidem vehiculo peccans acre & viscidum ex machina eliminatur.

§. XI.

Sic ſpasmus ſoluitur, cuius reſolutio abunde teſtatur, quam ſalutaria aliquando ſint, quae a natura excitantur, motuum augmenta, & quam intempeſtiue ea nonnunquam anodynis atque opiatis in perniciem aegri ſufflaminentur. Maximum certe hoc in naturae methodo cenſemus artificium, quod illa, ſymtomatibus mitigandis parum intenta, morboſam cauſam valide aggrediatur, qua ſubacta ſymtomatum atrocia ſponte aegrotantem deſerit. Calor nimirum admodum vehemens, & vix toleranda ſitis motuum naturae auctorum indiuidui comites ſunt. Oriri tamen, vt reſolueretur ſpasmus, neceſſe erat, cum reſiſtentiae praeternaturali ſuperandae vis naturae, qualis in corpore ſano viget, non par eſſet. Motum vero auctum quis ſine attritu aucto conciperet? vnde calor exſurgit. Quis tubulos, liquidum pro irrigandis membranis fundentes, ſpasmo conſtringi, ſitimque a calore exſiccante oriri negaret? Neque tamen vnquam, ſi methodo naturae morbo obuiam eatur, haec ſymtomata prius quam ſpasmum ceſſare videbis. Quodſi ſecus eueniat, caue id naturae negotium cenſeas, ſed credas potius illam morbo occubuiſſe.

§. XII.

Non eſt autem ſpasmus ſolus, in quo reſoluendo natura quid valeat oſtendit. Sunt infinita praeterea morborum genera, quae vix aliam, quam quidem naturae methodo medelam admittunt. Cum nimirum omne a natura medicatrice expectandum praeſidium in motuum microcosmicorum augmento poſitum ſit, facile apparet, omnes hic appellandos morbos eſſe, in quibus peccans materia motus natura-

turales exacuit, & arma naturae largitur, quibus hoſtem ſibi infeſtum expellere poſſit. Sic quoduis acre atque heterogeneum corpori inhaerens naturam ad augendos motus & expellendum, quod tubulo infixum eſt, incitat. Non poterit non gratum tibi ſpectaculum praebere, ſi ſpina digito infixa, affluxum ſanguinis ad tubulum irritatum illo ipſo momento augeri videas. Cui ſanguini per vas irritatione facta conſtrictum tranſitus denegatur. Neque vero a tergo affluens ſanguis valide premere ceſſat, unde inflammatio perfecta oritur. Sequitur tum ſuppuratio & ſpinae inde liberatae expulſio. Eadem natura methodo incedit, ſi oeconomia animalis interne ab heterogeneo aliquo inhaerente turbetur, ſiue illud aſſumtum externe ſiue interne generatum ſit. Quodcunque enim harum rerum eueniat, non poterunt non vaſcula minima inde obſtructionem pati, quam inflammatio proximo gradu excipit.

§. XIII.

In vaſtiſſimum, dum haec perpendimus, abripimur morborum campum, quem emetiri, neque diſſertationis limites, neque inſtituti noſtri ratio permittit. Omnis nimirum acutorum familia fixam ſanguinis, in tubuloſa partium aut viſcerum ſubſtantia, ſtaſin cauſam agnoſcit, cui ſolo auctiori ſanguinis motu medela inuenitur. Duplici autem natura hic via incedere ſolet, dum nunc, ſanguinem in tubulos obſtructos validiſſime impellendo, impacti obſtruentis reſolutionem tentat, nunc autem ſymtomatibus auctis, ſanguinem ſtagnantem circulationi ineptum ſimul cum vaſe continente in pus conuertit, & ſic illius expulſioni, qua fieri poteſt via proxima proſpicit.

§. XIV.

Sed ſufficiat haec de natura ſe ipſam vindicante in medium protuliſſe. Nihil circa hoc membrum noſtrae tractationis ſupereſſe videtur, niſi vt breuibus oſtendamus, quodnam prudentis medici circa haec naturae molimina officium

ſit. Suademus autem iterum iterumque, vt ſpectatores agere non recuſent, qui in artis exercitio verſantur, ſi morbos, ſpaſmodicos praeſertim, in quibus multum ſibi vindicare naturam perſpeximus, placide decurrere, & debitam morboſos motus excipere criſin videant. Certe enim natura ſibi relicta morbum ſuperabit, & qui tale vitae praeſcribat regimen, quo in opere non impeditur, potiori iure prudentis titulo ſalutabitur, quam qui remediorum farragine ſalutaria naturae molimina turbat. Si autem illam ita debilitatam eſſe cernamus, vt imparem ſubigendae cauſae morbificae merito iudicemus, tunc in eo opera medici verſabitur, vt conuenientiſſima remedia eligat, ex tanta medicamentorum, quibus fere obruta eſt ars ſalutaris, copia, quibus iuſto tempore naturae vacillanti ſuccurri queat. Talia autem, noſtro quidem iudicio ceteris praeſtant, quae ipſam peccantem materiam oppoſita virtute aggrediuntur, eamque diſponunt, quo faciliori negotio ſubigi atque eliminari poſſit; id quod diluentibus, antiphlogiſticis, incidentibus atque abſtergentibus egregie perficitur. Praeſtat certe tale blandiſſimum remedium pharmaco quouis, motus naturae exacerbante atque augente, cuius quidem menſura difficillime inuenitur. Periculum ſimul eſt, ne humoribus, ex aucto motu ſalibusque euolutis, morboſam inducamus temperiem. Maxime autem omnium caueat medicus, ne viam, ad eliminandam peccantem materiam a natura praemonſtratam, deſerat. Vna enim illa ſalutaris eſt, nec licet materiam, quam per vrinarias vias natura deturbat, ad vias ſaliuales determinare, vti neque haec cum aluina excretione commutari poteſt; quod idem & de reliquis excretionibus valet. Infelici ſidere multi id conati ſunt, cum nimis cito apparuerit, ad nobiliora viſcera atque teneriora diuulſam peccantem materiam, atrociaque inde mala orta eſſe.

§. XV.

Magnum itaque prudentis medici in hoc latet arcanum,

vt naturam in curandis morbis iuſto tempore ducem ſequatur. Sequi autem iubet ratio, ſi illae conditiones obtineant, quibus ſalutaria machinae noſtrae euadere illius molimina perſpeximus. Alterum nunc aggredimur diſſertationis membrum, quo conſiderandum venit, quando & qua ratione motus excitati naturales non modo non ſalutares ſint, ſed & perniciem aliquando ineuitabilem corpori afferant. Quae dum conſiderare animus eſt, poſtulare argumenti ratio videtur, vt primum de cauſis generalis illius microcoſmi deſtructionis, quam mortem naturalem vocant, ſolliciti ſimus. Quibus expoſitis illa attingemus morborum genera, quae, naturae methodo relicta, nunc ſanationem reſpuunt, nunc etiam, auctis motibus internis lethalia fiunt.

§. XVI.

Mori, generalis cui nemo mortalium eximitur, lex eſt. Neque tamen morbi violentia omnes, qui viuere deſinunt, extinguuntur, ſed placide aliquos, licet id raro eueniat, aetati occumbere videmus. Elegantiſſima eſt huius phoenomeni inueſtigatio, neque minus vtilis, cum & fuerint & adhuc ſint, qui hoc mortis genus nullas in machinae ſtructura latentes agnoſcere cauſas aſſerunt. Animam nimirum dicunt vi quadam, corpus ſuum per certum temporis ſpatium conſeruandi, praeditam eſſe, cuius temporis limites a Deo T. O. M. ita determinati ſint, vt illo peracto anima officio ſuo perfungi lege diuina deſinat, deſerat corpus, idque hoc praeſidio deſtitutum, ſpontaneae corruptioni relinquat. Nos religioni ducimus in hisce fictionibus acquieſcere, ſed humanam potius intuemur machinam, & in illa voluntatis diuinae veſtigia perſcrutamur.

§. XVII.

Supra autem iam vberius demonſtrauimus, totam corporis humani fabricam ex diuaricatis tubis conſtare. Per-

ſpexi-

ſpeximus, ſapientiſſima lege hanc machinam ita exſtructam eſſe, vt quicquid attritum atque effoetum, ſpontaneae corruptioni obnoxium factum eſt, ſegregari atque eliminari, quidquid e contrario in vſus abraſi ſuccedere poteſt, recipi, foueri & in omni puncto ſenſibili applicari queat. Videamus nunc, an eadem haec ſtructura, quae vna forſan machinae tenerrimae ſeculum aliquando conſeruandae par erat, ineuitabilis mortis rationes in ſe contineat. Conſtat vero inter omnes, qui mediocriter tantum ſtructuram corporis callent, maiorum vaſorum latera ex minoris diametri vaſis extructa eſſe, quorum parietes, iterum ex minorum generum vaſculis conflati, tubulorum decreſcentium decreſcentes ſeries conſtituunt. Neque facile quemquam in arte verſatum fugere poteſt, vilidiorem eſſe fluidi impetum in vaſa maiora, quae cordi propiora, primam illius in expellendo ſanguine vim experiuntur, minorem e contrario in decreſcentium vaſorum generibus, ad quae remotiora a corde illius efficacia non pertingit. Maior inde humorum in maiorum vaſorum latera impetus, cui reſiſtentia liquidi, intra minimorum tubulorum parietes contenti, non reſpondet. Accedit, quod minimi canaliculi omne contentum fluidum in omni fere puncto contingant, cum in maioribus vaſis non niſi extrema ſanguinis ſuperficies attingatur. Naturali inde ſequitur lege, contenti efficaciam in canalibus magni diametri laterum reſiſtentiam ſuperare, contrarium in minimis euenire, in quibus facillime contenti reſiſtentia ſuperatur, liquidumque a membranis, in contractionem ſibi naturalem valide nitentibus, exprimitur.

§. XVIII.

Quae cum ita ſe habeant, quis eſt qui non perſpiciat, motus naturae in corpore ſano vigentes minimas ſenſim vaſculorum ſeries comprimere, tubulos ſuo liquido orbare atque efficere, vt quae membrana in tubum conuoluta erat,

 nunc

nunc in fibram ſolidam abeat? Non poteſt autem non robur inde canaliculo augeri, cuius membranae partem, qui coaluit, tubulus conſtituit. Qui quidem nunc maiori vi in expulſionem liquidi contenti nititur, ſuperat illius reſiſtentiam, & ſi vis comprimens fluidi, in maioribus vaſis contenti, accedat, eadem ratione ac prior tubulus in fibram ſolidam conuertitur. Succedit haec coalitio per omnes vaſculorum minimorum ſeries, ad maiores vsque tubulos, qui robur inde maximum adipiſcuntur. Sic perit ſenſim corporis flexilitas, perit fluidorum, vaſa expandendi & tranſplendente cruore coloris gratiam conciliandi, virtus. Rigeſcunt vaſa maiora ex minimis coalitis conflata, & tota rigeſcunt, quae vaſorum contextu conſtant, membra, tardiorque humorum in canalibus fere immobilibus motus praeſagire illius mox imminentem funeſtam quietem videtur. Quodſi rigiditas illa canalem denique corporis principem, arteriam magnam inquam, occupet, infinite cordi aucta reſiſtentia, eoque paralytico reddito, quies inducitur. Dum autem moueri fluida intra ſolida deſinunt, viuere corpus ceſſat. Nonne itaque apparet, neceſſitatem moriendi in machinae ſtructura fundari? Certe mori incipimus, dum robur vitae accedit, & natura ne minimos quidem ad conſeruandum corpus excitat motus, qui non ad hanc neceſſariam illius deſtructionem ſimul conferant.

§. XIX.

Sic vnam tractationis noſtrae, de natura ſe ipſam deſtruente, partem abſoluimus, dum probauimus, moriendi neceſſitatem in ipſa corporis fabrica motuumque naturalium actione quaerendam eſſe. Supereſt conſiderandum alterum huius ſectionis, idque vltimum totius diſſertationis membrum, quod generalem illorum morborum, in quibus vel iners efficacia naturae, vel pernicioſa eiusdem molimina exiſtunt, conſiderationem exigit.

§. XX.

§. XX.

Eſt nimirum magna illorum morborum claſſis, qui vel ex vitiis humorum ſenſim natis, vel ex vitiis relictis a morbis acutis non bene ſanatis orti, chronicorum titulo veniunt. Inertem autem in his morbis perſanandis vim naturae cenſemus, quia hic ſtimuli languent, quibus exacui naturales motus & morbi cauſa ſubigi queat. Lentis ſcilicet haec mala adoleſcere ſolent incrementis, ſiue illa a cauſa motus naturae ſalutares ſufflaminante oriantur, in quem cenſum melancholia venire videtur, ſiue etiam irritantis aliquid in ſuo contextu habeant, id quod in ſcorbuto accidit. Licet enim poſterius eueniat, minime tamen hoc irritante ita accendentur motuum augmenta, vt ſubigendae atque expellendae materiae peccanti ſufficiant. Succeſſiue quippe generatae cauſae morbificae ſenſim aſſuefacta natura inde nullas amplius mutationes patitur. Princeps autem huius rei in hoc poſita ratio videtur, quod morbi chronici vt plurimum in viſceribus glandulosis, praeſertim illorum emunctoriis, ſedem conſtituerint, quo vis cordis & humorum circulantium vix pertingit. Horum enim viſcerum, ſiue ſecretioni cuidam ſiue excretioni inſeruiant, cum mire peruertatur actio, non poteſt non vel ex retentis excernendis, vel impedita ſuccorum vtilium ſecretione ingens oriri humorum corporis impuritas, dum interim viſcus obſtructum atque induratum vel in putridam abit corruptionem, vel periculoſiſſimis lymphae effuſionibus anſam praebet. Sic vires exhauriuntur, & peiores quotidie euadunt machinae conditiones, niſi arte ſuccuratur. Apparet autem facile, in hoc omne ab arte expectandum praeſidium conſiſtere, vt excitentur languentes naturae motus, peccans humorum temperies oppoſita virtute corrigatur, viſcerum corruptio medicamentis balſamicis & circulum per viſcera liberum reſtituentibus impediatur, & retentorum denique, quae eliminanda erant, omnium ſubita iuuetur expulſio. Clarius has indicationes curatorias determinare liceret, ſi

ad morbos ſpeciales transgrederemur, id quod tamen inſtituti noſtri ratio non permittit.

§. XXI.

Deficit itaque, ſi non in omnibus, in plerisque certe morbis chronicis efficacia naturae. Videamus ultimo nunc loco, qua ratione illius molimina funeſta corpori fiant. Laudauimus naturae methodum quam maxime, qua ad refrenandos ſpasmodicos inſultus incedit. Laudauimus motuum naturalium augmenta ad reſerandas viſcerum obſtructiones atque inflammationes excitata. Imo & applaudimus naturae motibus, qui ſuſpecti videri poterant, ſi nimirum in magna inflammatione, nec vlla ratione reſoluenda, vaſa disrumpuntur, & obſtruens impactum cum canali continente in pus blandum conuertitur. Mirum itaque multis forſan videbitur, quod de illis conditionibus dicturi, quibus natura ſe ipſam deſtruit, idem accuſemus momentum, quod antea maximum ad conſeruandum corpus praeſidium ſalutauimus. Verum enim vero motus aucti, adeo ſalutares, ſi morboſae cauſae expellendae reſpondeant, dum vehementiores exiſtunt, quam quidem ad materiam peccantem deturbandam requiritur, atrociſſimorum malorum auctores fiunt. Reſolutionem aliquando admitteret magna etiam viſceris inflammatio, ſi locus arti relinqueretur, nec natura motibus nimis exacerbatis, fluidiorem obſtruentis cruoris partem exprimeret, compingeret reliquum in canali obſtructo, & ſic deteriorem morbo induceret ſpeciem. Imo enim minime dubitandum eſt, ſæpius motuum naturalium vehementia canaliculos obſtructos disrumpi, cum omnis ad reſoluendam inflammationem ſpes nondum euanuerit. Disruptis autem vaſculis & effuſis humoribus non alia via niſi ſuppuratione ſanatio ſperanda eſt. Quae ſuppuratio quanto gradu inferior ſit illa methodo, quae reſolutione perficitur, neminem in arte vel mediocriter verſatum fugit. Non ſemper enim pro-

ſpere

ſpere euenit, vt pus criſi ſalutari euacuetur, quod nunc, non ſine ſummo vitae periculo, in corporis cauitates congeritur, nunc autem in ſanguinem reſorptum, inflammatoriam maſſae humorum diatheſin inducit. Quodſi etiam puris critica euacuatio felici auſpicio impetretur, raro tamen id exacte perfici poteſt, quin potius chronicis variis morbis fomes in corpore vt plurimum relinquatur.

§. XXII.

Sed mitiora haec ſunt mala, quae intempeſtiue auctis naturae motibus impetrantur. Grauiora aliquando atque atrociora inde oriuntur ſymptomata. Tempus ſiquidem certum, certusque motus gradus requiritur, vt humor obſtruens cum vaſe continente in pus benignum conuertatur. Quodſi motus maior ſit, quam ad digerendos liquores effuſos neceſſe eſt, illi inde attenuantur, ſanguinis globuli in liquamen ſaniei flauae ſimile reſoluuntur, omnia ſenſim gangraenoſae corruptionis ſigna, ſenſus ſublatus, mors affectae partis ſequitur. Facile autem apparet, quam male hisce naturae moliminibus ſaluti machinae proſpiciatur. Si enim vnquam gangraena externam corporis partem occupans ſanationem admittit, certe, dum internas ſenſiliores, partes, tubi inteſtinalis atque ventriculi tunicas, vel viſcera vitalibus actionibus dicata aggreditur, ſubito lethalis eſt.

§. XXIII.

Non incongruens erit, paulo accuratius in motuum naturalium auctorum effectus inquirere. Satis vulgata autem inter artis ſalutaris peritos res eſt, non agere cauſas morbificas ſolum ſecundum ſuam efficaciam, ſed etiam ſecundum corporis reagentis virtutem. Veneni fortioris eadem copia a duobus hominibus aſſumta ſit, quorum alter laxa & humida ſimul, alter ſtrictiori & ſicciori corporis temperie gaudeat. Priorem, licet longe debiliorem, vix grauiora vide-

bis

bis inde mala pati, poſteriorem licet longe robuſtiorem mox atrociſſimis ſymtomatibus affligi atque vexari. Omnia itaque hic aequalia cum fuerint, praeter naturae reſiſtentiam, ſoli naturae, iuſto validius agenti atque applicanti, funeſtus in corpore robuſtiori euentus tribuendus erit. Auget nimirum illa ſanguinis ad loca veneno irritata affluxum, cui ſanguini cum ob conuulſiuas ſtricturas tranſitus denegetur, diriſſima inde oritur inflammatio; a tergo humores vrgentur. ſtagnans per rupta effunditur, effuſorum aucto motu acrimonia & corruptio ſequitur, ſcenam gangraenoſa deſtructio vt plurimum claudit. Sic corpus deſtruitur vigentibus naturae motibus, iisdem languentibus ſeruatum eſſet. Quid eſt quod hominis vitam duram agentes laboribusque exercitatos, ſi in morbos acutos inflammatorios incidant tam raro inde reſurgere videas? Certe non alia hic appellanda cauſa videtur, niſi motuum naturae nimius vigor atque intempeſtiuum augmentum, quod raro ſalutari reſolutioni locum relinquit, ſed nunc periculoſa ſuppuratione, nunc funeſta gangraena deſtructionem corpori affert. Non erraſſe itaque nos arbitramur, dum naturam ſe ipſam nunc conſeruare nunc deſtruere, aſſeruimus.

§. XXIV.

Innumeros praeterea in methodo naturae, qua ad morbos ſanandos incedit, errores in medium proferre liceret. Sic male corpori plethorico proſpicitur, dum ſanguinis impetu verſus tenerrima pulmonum vaſa determinato, pernicioſa ibi multis modis haemoptoe gignitur. Neque magis ſalutares nobis frequentiſſimae illae in diarrhoea & dyſente-

ria deiectiones videntur, quibus ſerum vt plurimum innocentiſſimum, acri irritante in inteſtinis relicto, eliminatur. Satis autem haec omnia perſpecta ſunt illis, qui ad aegrotantium lectos accedunt, nec obſcura eſt ratio illarum conditionum, quibus hiſce erroribus artis praeſidio couſulitur. Noſtrum argumentum vlteriorem harum rerum perſcrutationem non requirere videtur. Subſiſtimus itaque in illis, quae in medium protulimus, & Deo T. O. M. omnis boni largitori clementiſſimo pro conceſſo, ad hos labores peragendos auxilio deuota mente grates perſoluimus.

FINIS.